

İklim Aktivistleri – “Son Jenerasyon”¹

Yazar/Autor: Prof. Dr. Wolf-Dietrich WALKER^{2*}

Çev./Übersetzt von: Araş. Gör. Gökhan AYKUT^{**}

I. Giriş

Dünyanın her yerinde insanlar farklı sorunlarla mücadele ediyor. Örneğin, Türkiye’de bu sorun, birçok insanı öldüren ve neredeyse her yeri yerle bir eden şiddetli deprem olup tüm dünya da bundan etkileniyor. Ukrayna’da ise bu, Ukrayna halkı için bir felaket anlamına gelen savaştır. Bu savaş diğer birçok ülke için de büyük korkuları ve endişeleri beraberinde getirmektedir. Başka bir felaket olan koronavirüs ise dünya çapında birçok ölüme neden oldu ve insanların davranışlarını değiştirdi. Bunlar dışında, tüm gezegenin geleceği için küresel öneme sahip bir konu var: İklimin korunması.

Paris Anlaşması, 2015 yılının Aralık ayında kabul edilmiştir. Sözleşmeye taraf devletler, yeryüzü sıcaklığının mevcut seviyeye göre en çok 2, mümkünse 1,5 santigrat derece altında kalmasını sınırlamayı taahhüt etmektedirler. Bunun için her şeyden önce, karbondioksit emisyonları azaltılmalıdır; aksi hâlde deniz seviyesi

---

¹ Söz konusu çalışma 16.03.2023 tarihinde yazar tarafından İstanbul Kültür Üniversitesi’nde tebliğ olarak sunulmuştur. Metnin orijinal başlığı “Klimaaktivisten – Die „Letzte Generation“” şeklindedir.

* Justus Liebig Giessen Üniversitesi Hukuk Fakültesi Emekli Öğretim Üyesi

** İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Medenî Usûl ve İcra-İflâs Hukuku Anabilim Dalı, ORCID: 0000-0001-7136-7377, (g.aykut@iku.edu.tr).

özellikle birçok adanın varlığını tehdit altına sokacak şekilde yükselecektir. Almanya ve Türkiye de anlaşmayı onaylamıştır.

II. *Son Jenerasyon'un Kuruluşu*

2021 yılının Ağustos ayında Alman Federal Meclisi (Bundestag) için yapılan son seçimlerden önce, Berlin'de altı kişi alenen süresiz açlık grevine başlamıştı. Eylemciler, Almanya'da iklimin korunması için çok az şey yapıldığını düşünmekteydiler. Şansölye olmak isteyen en önemli üç adayla bu konuda görüşmek istedi. Altı haftadan fazla bir süre sonra bugünün Şansölyesi Scholz onlarla bu hususta bir görüşme yaptı. Ancak görüşme, altı iklim aktivisti için tatmin edici değildi. Onlar Scholz'un iklimin korunması konusunda gerçek bir farkındalığı olmadığı hissine kapıldılar. Bu nedenle aktivistler eylemlerle dikkatleri üzerine çekmek ve iklimin korunması mücadelesini büyütme istediler. Grup giderek büyüdü ve o zamandan beri "*Son Jenerasyon*" adı altında hareket etmektedirler.

III. *Son Jenerasyon'un Amaçları*

Son Jenerasyon ne istiyor? Web sitesinde kendisini toplumun hayatta kalma arzusu olarak tanımlayan *Son Jenerasyon*, kendisini toplumun çöküşünü ve yerkürenin yok oluşunu hâlâ durdurabilecek son nesil olarak niteliyor. Bu nedenle de kendisini *Son Jenerasyon* olarak adlandırıyor. *Son Jenerasyon*, eylemleri tutuklamalara ve diğer cezalara yol açsa bile, iklimin korunması için sivil bir direniş göstermek istiyor.

Son Jenerasyon, Alman Federal Hükümeti'nden (Bundesregierung) kısa vadede, diğer şeylerin yanı sıra otobanlarda 100 km/saat'lik bir hız sınırı getirilmesini ve toplu taşıma için uygun fiyatlı biletlerin (aylık 9 Euro) kalıcı hâle getirilmesini talep etmektedir. Ayrıca "yurttaş konseylerinin" kurulması için çağrıda bulunmaktadır. Bu konseyler, toplumdaki tüm sosyal gruplardan

insanların, iklimin korunması için daha iyi şekilde mücadele edilebilmesini sağlayacak konseyler olmalıdır.

IV. Organizasyon, Üyeler, Liderlik

Son Jenerasyon bir dernek değildir, ayrıca başka bir hukuki statüleri de yoktur. İklim aktivistlerinin gayri resmi bir ittifakıdır. Bu nedenle *Son Jenerasyon* dava açamaz veya dava edilemez. Başkanı veya başkanları ve üyeleri de yoktur. Sadece *Son Jenerasyon*'a angaje olmuş aktivistlerden söz edilebilir.

Yukarıda da ifade edildiği üzere, *Son Jenerasyon*'un kuruluşuna altı eylemcinin açlık grevi eylemi önderlik etti. Ardından aktivist sayısı 30'a ulaştı. 2022'de medya, yaklaşık 500 aktivistin poliste kaydının olduğunu bildirdi. Bu arada toplam 800 veya 1000'den fazla aktivistin organizasyona katıldığı söylenmektedir. Yaşları 19 ile 73 arasında değişen aktivistler arasında hemen her meslek grubundan insan bulunmaktadır. Aktivistler arasında eğitime ara veren veya işini bırakan çok sayıda kişinin de olduğu söylenmektedir.

Bir ekonomi psikoloğu olan Maria-Christina Nimmerfroh, çeşitli yerel grupların, tepedeki bir çekirdek gruba katı bir hiyerarşik organizasyon bağlılığı içinde entegre olduğunu tespit etmiştir. Bu psikolog, *Son Jenerasyon*'u değerlendirebilmek için sahte bir adla *Son Jenerasyon* tarafından gerçekleştirilen çalışma programlarına katılmıştır. Psikolog, bu deneyimleri çerçevesinde, *Son Jenerasyon* bünyesinde kapsamlı talimatlar verildiğini bildiriyor. Örneğin, aktivistlere haklarında söz konusu olan para cezalarını ödememeleri, bunun yerine halktan daha fazla ilgi gören alternatif hapis cezalarını çekmeleri tavsiye edilmektedir. Ayrıca *Son Jenerasyon* bünyesinde mütemadiyen aktivistler için konferanslar ve eğitimler, eğitimler için ise ileri eğitim kursları sunulmaktadır.

Son Jenerasyon'un bilinen bir lideri yok. Bu, onu "Gelecek için Cuma (Friday for Future)" hareketinden ayırıyor. Bu hareketten,

uluslararası alanda Greta Thunberg ve Almanya’da Luisa Neubauer önde gelen kişilikler olarak tanınmaktadır.

Son Jenerasyon’u organize edenler kimlerdir? Kuruculardan biri 22 yaşında. Bu kişi, siyaset eğitimini yarıda bırakmış ve şimdi tam zamanlı bir aktivist. Kendi ifadelerine göre çocuk parası (Kindergeld) ve bağışlarla geçiniyor. *Son Jenerasyon*’un web sitesinden sorumlu kişi, bir üniversitede matematikçi ve iddia edildiğine göre doçentlik tezi üzerinde çalışıyor. Geçmişinde uzun bir aktivist kariyeri var ve şimdiye kadar birkaç kez hakkında mahkûmiyet kararı verilmiş. *Son Jenerasyon*’un sözcülerinden biri, liseden mezun olduktan sonra gönüllü olarak sosyal çalışmalarda bulunmuş, o zamanlar bir fırında satıcıymış ve daha sonradan bir dövme stüdyosunda çalışmış. Başka bir sözcü, hukuk fakültesini dördüncü semestreden sonra bırakmış ve şimdi tam zamanlı bir aktivist.

V. Finansman

Son Jenerasyon’un eylemleri için paraya ihtiyacı var. Peki, bu para nereden geliyor?

1. Gelirler

2022’de toplam gelir 901 bin Euro’nun üzerindedir. Gelirlerin bir kısmı Kaliforniyalı bir vakıftan geliyor. Bu para “Acil İklim Fonu” olarak adlandırılan bir fondan tedarik ediliyor. Vakfın bağışçıları arasında, politikacılar, sanayiciler ve film yapımcıları yer alıyor. Vakıf, dünya çapında, iklim politikalarına direnen kuruluşları desteklemektedir. Aileen Getty vakfın kurucularından biridir. Aileen Getty, bir zamanlar dünyanın en zengin insanı olan ünlü Amerikalı petrol milyarderi Paul Getty’nin torunudur. Bu ilginç: Zira *Son Jenerasyon*, iklimin korunması nedeniyle kendilerine karşı mücadeleye ettikleri petrol endüstrisinden insanlar tarafından da finanse edilmektedir.

Ayrıca, *Son Jenerasyon* çok sayıda özel bağış almaktadır. *Son Jenerasyon*, vergi ayrıcalığına sahip (kâr amacı gütmeyen) bir dernek değildir ve bağışlara ilişkin makbuz da verememektedir.

Son olarak, akla bir soru daha geliyor. *Son Jenerasyon*'un bazı aktivistleri nasıl ayda 1300 Euro'ya kadar maaş alabiliyor? Bu bakımdan ortada şüpheli bir hukuki yapı var. Berlin'de "Wandelbündnis e.V." adında kâr amacı gütmeyen bir dernek var. Derneğin amacı, diğer çalışmaların yanı sıra, sosyal-ekolojik değişim konusunda eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yapmaktır. Bu dernek, aktivistlerle eğitim çalışmaları yürütmek için sözleşmeler yapmakta ve karşılığında onlara para ödemektedir. Bunun için gereken parayı bağış olarak Kaliforniyalı vakfın "İklim Acil Durum Fonundan" almaktadırlar. 2022'de bu tutar yaklaşık olarak 50 bin Euro imiş. Bu para ile yaklaşık olarak 30 aktiviste ödeme yapılmış. Ancak para alanların gerçekten kâr amacı gütmeyen bir eğitim işi yapıp yapmadıklarını veya parayı yalnızca iklim aktivistleri olarak geçirdikleri süre boyunca hayatlarını finanse etmek için kullanıp kullanmadıklarını kimse kontrol edememektedir.

2. Giderler

2022'de *Son Jenerasyon* toplam 535 bin Euro harcamış. Bu para öncelikle aktivistler için daire kiralamaya, ayrıca araba kiralamaya, materyallere, avukatlık ücretlerine, yargılama giderlerine ve eğitim programlarına harcanmış.

VI. 2022'nin Başından Beri Eylemler

Son Jenerasyon ne yapıyor? Kendi açıklamalarına göre, geçen yıl Ocak ayından Ekim ayına kadar 370 eylem düzenledi. Her ay, sürekli olarak medyada yer alan yeni eylemler gerçekleştirmektedir. Bugüne kadar yaklaşık olarak binden fazla eylemi oldu. Aşağıda sadece en önemli örneklerden söz edilecektir:

Başta Berlin olmak üzere diğer şehirlerde de caddeler defalarca bloke edildi. Aktivistlerden bir grup caddeye oturdu ve

buldukları yerden kolayca taşınamamaları için ellerini özel bir yapıştırıcıyla caddeye yapıştırdı. Önce birinin polisi araması gerekiyordu. Bu kişinin de öncelikle trafik güvenliğini sağlaması lazımdı. Bu nedenle sık sık trafik oluyordu. Ardından, tüm aktivistlerin yapıştırıcılarının bir fırça ve yağ ile dikkatlice çıkarılması gerekiyordu. Ancak o zaman polis memurları aktivistleri sokaktan uzaklaştırabilirdi ve trafik tekrar açılabilirdi. İklim aktivistleri bu yapıştırıcılı eylemleri ile iklime zarar veren araç trafiğini protesto etmek ve iklimin korunmasının önemine dikkat çekmek istiyor.

Berlin'deki trajik bir olayda özel problemler söz konusu oldu. Kadın bir bisiklet sürücüsü, barikatın yakınında bir beton mikseri tarafından ezildi. Kadın ağır yaralı olarak beton mikserinin altında yatıyordu. Bisiklet sürücüsünü kurtarmak için beton mikserinin özel bir araçla kaldırılması gerekiyordu. Ancak bu özel araç, iklim aktivistlerinin yapıştırıcılı eylemleri sebebiyle söz konusu olan trafikte sıkışıp kaldığı için kaza mahalline ulaşamadı. Bisiklet sürücüsü daha sonra beton mikseri kaldırılmadan kurtarıldı. Fakat bisiklet sürücüsü aldığı yaralar yüzünden daha sonra öldü. Ancak kaza mahallindeki acil durum doktoru, bisiklet sürücüsünün ölüm sebebinin özel aracın engellenmesi olmadığını belirtti.

Ayrıca havalimanları birkaç kez bloke edildi. Aktivistler havalimanına girdiler veya kendilerini piste yapıştırdılar ya da bir sürü balonla pistin üzerinde amaçsızca gezindiler. Bu durumun devam ettiği süre içerisinde işgal altındaki piste hiçbir uçak kalkış ve iniş yapamadı. Aktivistler bu yolla iklime zarar veren hava trafiğini protesto etmek istediler.

Ayrıca, birçok sanat müzesinde de ünlü ve çok değerli tablolara yönelik saldırılar oldu. Aktivistler resimlere patates püresi, çorba veya boya sıçrattı ve kendilerini tablolara yapıştırdı. Bu yolla eylemciler, iklimi korumanın sanat ve kültürü korumaktan daha önemli olduğunu ifade etmek istediler.

Son olarak, birkaç kez rafinerilerde bulunan petrol boru hatlarındaki acil durum vanaları eylemciler tarafından kapatıldı ve aktivistler kendilerini bu vanalara yapıştırdı veya zincirledi. Sonuç olarak, petrol akışı durdu, bu da üretimi ve dağıtımını engelledi.

Yol ablukaları nedeniyle iklim aktivistlerine karşı şu ana dek çok sayıda soruşturma başlatıldı. Bu nedenle bazı mahkûmiyetlere karşın beraat kararları da oldu. 2022 yılının Şubat ayında aktivist bir çift, yol ablukasına katıldıkları için mahkemeye çağrıldı. Ancak mahkemeye gelmeyen çift, bunun yerine tatil için Tayland'a uçtu. Büyük bir Alman gazetesi, ikisinin uçuşlarında, arabayla evden işe ortalama 739 yolculuğun neden olacağı kadar karbondioksit salımına neden olunduğunu hesapladı. Çift uçuşlarını iklim koruyucusu olarak değil, özel kişiler olarak gerçekleştirdiklerini söyleyerek kamuoyunda kendilerini haklı çıkarma yolunu tercih etti.

VII. Hukuki Sorular

Şimdi hukuk alanına geliyoruz. İklimin korunması eylemlerinin ceza hukukuna ve medeni hukuka dair sonuçlarından söz edeceğiz.

1. Cezai Sorumluluk

Bisiklet sürücüsünün Berlin'de yaşamını yitirmesinin ardından Almanya'daki tüm siyasi partilerin temsilcileri, sorumlu aktivistlerin ağır şekilde cezalandırılmasını istediler. Ancak aktivistler gerçekten de ağır şekilde cezalandırılabilir mi?

Genel olarak, konuyla ilgili aşağıdaki suç tipleri akla gelebilir:

- Bir suç örgütünün kurulması (§ 129 StGB (Alman Ceza Kanunu))
- Cebir (§ 240 StGB)
- Karayolu veya hava trafiğine tehlikeli müdahale (§§ 315, 315b StGB)

- Görevi yaptırmamak için direnme (§ 113 StGB)
- Mala zarar verme (§§ 303, 304 StGB)

Bu suç tipleri değerlendirildiğinde sadece cebir (§ 240 StGB) ve bazen de mala zarar verme (§§ 303, 304 StGB) bakımından bir değerlendirme yapılabilir. Ve bu suçların işlendiğinin kabulü de hiç kolay değildir.

a) Cebir (§ 240 StGB)

Şiddet veya tehdit yoluyla bir kişiyi hukuka aykırı bir şekilde bir davranışta bulunmaya, bir davranışa katlanmaya veya bir davranıştan kaçınmaya zorlayan kimse, § 240 StGB'ye göre cebir nedeniyle cezalandırılır. Davranış, yalnızca elde edilmek istenen amaç için tehdit veya şiddet uygulanması kınanabilir olarak değerlendirilebilirse hukuka aykırıdır.

Bu durumda, tümü içtihatlarla nihai olarak açıklığa kavuşturulmamış olan aşağıdaki sorular gündeme gelmektedir:

aa) Şiddet?

İlk olarak, birisi caddede öylece oturursa veya yapıştırıcı ile kendini caddeye yapıştırırsa ve başka hiçbir şey yapmazsa şiddetten söz edilebilir mi?

Bu soru büyük ölçüde cevaplandı. Almanya Yargıtay'ının (BGH) ve Almanya Anayasa Mahkemesi'nin (BVerfG) içtihatlarına göre, cebir (§ 240 StGB) yalnızca fiziksel şiddet durumunda söz konusu olur. Psikolojik şiddet cebir suçundan mahkûm olunabilmesi için yeterli değildir. Aktivistler kendilerini caddeye yapıştırdıklarında veya bir nesneye zincirlediklerinde, ilk gelen otomobiller için fiziksel bir engel oluşturuyorlar. Ama ardından şiddet söz konusu oluyor. Yani bu durumda şiddet söz konusudur. Eylemciler caddede öylece duruyorlarsa ve kolayca götürülebiliyorlarsa, içtihatlarına göre bu ilk gelen arabalara göre sadece psikolojik bir engel olarak görülmelidir. Zira sürücüler teorik olarak yola devam

edebilirler; fakat onlar yalnızca aktivistlere zarar vermek istemedikleri için durmaktadırlar. Ama bu ihtimalde bile trafikte ikinci sıradaki sürücülere karşı fiziksel şiddet uygulanıyor; çünkü ikinci sıradaki sürücülerin önlerinde birinci sıranın ve arkalarında üçüncü sıranın fiziksel engeli vardır. Böylece araçlarıyla hareket etmeleri fiziksel olarak engellenmiş olur. Bu durumda da bu kişilere karşı yolun abluka altına alınması eylemlerinde şiddet uygulandığından söz edilebilir.

bb) Kınanabilirlik?

İkinci olarak yolların abluka altına alınması eylemlerinin eylemin amacına göre kınanabilir olup olmadığı tartışılmalıdır.

İklimin korunması hedefi, kınanabilirliğin değerlendirilmesinde bir rol oynamamalıdır. Aksi takdirde cezalandırılabilirlik, mahkemenin siyasi saikleri değerli görüp görmemesine bağlı kılınabilir.

Ancak bir temel hak olan toplanma özgürlüğü (§ 8 GG) kınanabilirlik açısından önemlidir. Toplanma özgürlüğü ile araç sürücülerinin yol kapatma eylemlerinden dolayı etkilenen hareket özgürlükleri arasında bir denge kurulmalıdır. Bu değerlendirme, toplantının nedeni ile sürücülerin engellenmesi arasında içeriksel bir bağlantının olup olmadığına da bağlıdır. İçtihatlarda ve ceza hukuku literatüründe baskın olan görüş, böyle bir bağlantıyı reddetmektedir. Yani somut olarak engellenen sürücülerin, toplantının nedeni olan iklim tehlikesi ile doğrudan ilgisi yoktur. Onlar bari-kattan yalnızca tesadüfen etkilenmektedir. Sürücülerin, elektrikli bir araç veya “temiz” veya “kirli” yanıcı motorlu bir araç kullanıyor olmaları ve yolculuklarının, kaçınılabilir veya örneğin hasta insanların veya ilaçları taşımak için gerekli olup olmadığı önemli değildir. Bu nedenle, toplantı özgürlüğüne dayanarak caddelerin bloke edilmesi ve otomobil sürücülerinin trafikte ilerlemelerinin engellenmesi kınanabilir. Hatta bunu, caddelerin bloke edilmesi sonucunda

oluşan trafik sıkışıklığının, trafik sıkışıklığı olmayan serbest akan trafiğe göre daha fazla emisyona yol açması gerçeği de desteklemektedir. Bu da toplantı özgürlüğü kapsamında eylemin amacına aykırıdır.

cc) İztırar Hâli (§ 34 StGB) ?

Son olarak, cebrin ıztırar hâli nedeniyle cezasız olup olmadığı sorusu akla gelebilir. Çünkü aktivistler savunma sebebi olarak buna dayanabilirler. § 34 StGB'ye göre, vücut veya yaşam yahut diğer yasal çıkarlara yönelik mevcut bir tehlike, işlenen fiil (yol kesme yoluyla cebir) dışında önlenemiyorsa ıztırar hâli söz konusudur. Bu koşullar gerçekten de Berlin ve Freiburg'daki bazı yerel mahkemeler tarafından kabul edilmiştir. Bu da beraat kararlarına yol açmıştır. Ne var ki, iklim tehlikesinin yolları kapatmaktan başka bir şekilde önlenemeyeceği pek söylenemez. Ayrıca § 34 StGB, kimseye, kişisel kanaatine göre kamunun meşru menfaatini tanımlama yetkisi ve bunları başkasına ait hakların ihlal edilmesi pahasına gerçekleştirme yetkisi vermemektedir.

Berlin'deki yerel mahkemenin beraat kararı bu nedenle temiz mahkemesinde haklı olarak bozulmuştur. Mahkûm edilen kişi bu karara karşı anayasal şikâyette bulunacağını açıklamış ve hatta başvuruda da bulunmuştur.

Sonuç olarak, BGH veya BVerfG tarafından henüz nihai bir karar verilmiş olmasa da, her halükarda iklim aktivistlerinin yol ablukalarının cebir kapsamında cezalandırılabilmesi ifade edilebilir. Cezanın sınırları, para cezasından maksimum üç yıla kadar hapis cezasına kadar değişmektedir. Şimdiye kadar mahkûmiyet kararları hep birkaç yüz Euro'luk para cezalarından ibaret olmuştur. Ancak burada ifade etmek gerekir ki, birkaç gün önce aktivistler ilk kez erteleme olmaksızın kısa süreli hapis cezasına çarptırıldılar.

b) Mala Zarar Verme (§ 303 StGB)

Binaları ve tabloları boyayarak kirletmede esas olarak mala verilen zarar için cezai sorumluluk kabul edilebilir. Bu nedenle para cezası veya 2 yıla kadar hapis cezası verilebilir. Tablolar ve diğer sanat eserleri zarar görürse, § 304 StGB uyarınca toplum için tehlike oluşturan mal hasarı söz konusu olur. Bu durumda hapis cezası 3 yıla kadar söz konusu olabilir.

Bununla birlikte, sanat müzelerindeki tablolara yönelik saldırıların çoğunda, tablolar cam bölmelerle korunduğu için eşyalara hiçbir şekilde zarar verilememektedir ve yapıştırıcı ve yiyecekler fazla çaba sarf edilmeden çıkarılabilmektedir. Bu ihtimalde cezai sorumluluktan söz edilemez.

c) Son Jenerasyon Yasası = Cezaların Artırılması?

Çoğu durumda, cebir ve belki de mala zarar verme dışında başka bir nedenle cezai sorumluluk söz konusu olmaz. Cebir nedeniyle verilen tüm önceki mahkûmiyetler yalnızca küçük para cezaları, sadece bir kez kısa hapis cezası şeklinde hükme bağlandı. Bu nedenle politikacılar, özellikle cebir eylemi nedeniyle suç teşkil etme hususlarının kapsamının genişletilmesini ve ceza sınırlarının artırılmasını talep ettiler. Almanya politikası uluslararası alanda bu talep bakımından yalnız değildir. Zira Büyük Britanya'da böyle bir kanun, iklimin korunması için yapılan yapıştırıcı eylemler vesilesiyle çıkarıldı. Ancak Bundestag'ın İdari Kurulu'ndaki bir toplantıda, neredeyse tüm uzmanlar bu konuda uyarıda bulundu. Dolayısıyla muhtemelen bu surette hiçbir şey elde edilmeyecekti. Buna göre, cebir durumunda para cezasından üç yıla kadar hapis cezasına uzanan ceza aralığı yeterlidir. Mahkemeler tarafından cezanın sınırlarının değerlendirilmesi, diğer cebir suçu teşkil eden hususlarla aynı kurallara tâbi olmalıdır. İklimin korunması amacıyla söz konusu olan cebri diğer cebir teşkil eden davranışlardan daha ağır şekilde cezalandırmak için objektif bir sebep yoktur.

2. Hukuki Sorumluluk

Hukuki sorumluluk açısından, iklim aktivistlerinin eylemleriyle neden oldukları zararları tazmin etmek zorunda olup olmadıkları sorusu gündeme gelmektedir. Şimdiye kadar, böyle bir tazminat davasının konu edildiği hiçbir dava olmadı. Ancak Berlin Havalimanı'nı işleten BER Şirketi ve Lufthansa Havayolu Şirketi, şu anda iklim aktivistlerinden bir havalimanı ablukası sırasında uğradıkları zarar için tazminat talep edip edemeyeceklerini araştırmaktadırlar. Hava trafiğinin iptalinden kaynaklanan bu zarar, 1 milyon Euro'ya kadar ulaşabilir. Yol ablukalarında da, örneğin abluka nedeniyle önemli bir randevuyu kaçıran engellenen araç sürücüsü zarar görebilmektedir.

Birkaç aktivist tarafından birlikte işlenen haksız fiilden kaynaklanan zararlar için eylemciler müteselsilen sorumludur (§§ 830/1, 840/1 BGB (Alman Medeni Kanunu)). Bu, her bir bireyden tazminatın tamamen talep edilebileceği anlamına gelmektedir. Bu tür bir sorumluluk aktivistlere 400 ilâ 1200 Euro'luk bir para cezasından çok daha fazla zarar verebilir. Bu onların hayatlarının geri kalanını da etkileyecek bir etkiye sebep olabilir. Yine ifade etmek gerekir ki, kasten işlenen haksız fiiller nedeniyle söz konusu olan tazminat ödeme yükümlülüğü, özel iflâs prosedürünün sona ermesinden sonra kalan borçtan kurtulma kapsamına da girmemektedir (§ 302 Nr. 1 InsO (Alman İflas Kanunu)).

İklim aktivistlerinin zararlardan sorumlu olup olmadığı sorusu için hukuka aykırı fiiller (§§ 823 vd. BGB) hakkında gündeme gelen çeşitli hukuki sebepler BGH tarafından henüz açıklığa kavuşturulmamıştır (Mülkiyet hakkının ihlalinden doğan sorumluluk, ticari işletme hakkının ihlalinden kaynaklanan sorumluluk, koruyucu bir kanun hükmünün ihlalinden dolayı sorumluluk, kasten ahlaka aykırı zarardan sorumluluk).

a) Binaların, Tabloların ve Diğer Sanat Eserlerinin Kirletilmesi ve Eylemcilerin Kendilerini Bunlara Yapıştırması

Aktivistler binalara, tablolara veya diğer sanat eserlerine yiyecek, boya veya yapıştırıcıyla zarar verir veya yok ederse, mülkiyet hakkının ihlal edilmesi nedeniyle tazminat ödemek zorundadırlar (§ 823/1 BGB). Başkasının mülkiyet hakkının ihlali, iklimin “sivil itaatsizlik” ile korunmasına atıfta bulunularak haklı gösterilemez. Medeni hukukta siyasi amaçlar haklılık sebebi olamaz.

Bununla birlikte, ceza hukuku kapsamındaki başkasının malına önemli bir zarar verilmesinde olduğu gibi burada da mülkiyet hakkının ihlali için önemli bir kalıcı zarar veya sadece büyük bir giderle ortadan kaldırılabilecek türde bir kirlenme olması gereklidir. Öte yandan, bir kirlilik kolayca giderilebiliyorsa mülkiyet hakkının ihlali söz konusu değildir. Çeşitli sanat müzelerindeki tablolara yönelik saldırılarda da aynısı söz konusu oldu. Yağlı boya tablolar cam bölmelerle korunuyordu ve tablonun üzerine dökülen patates püresi veya çorba kolaylıkla silinebildi. Dolayısıyla tablo kısa süre sonra müzedeki yerine yeniden asılabildi.

b) Kamusal Caddelere Yapışmak

Aktivistler caddeye yapıştığında ve trafiğin sıkışmasına neden olduğunda engellenen sürücüler trafik sıkışıklığı süresince artık araçlarıyla hareket edemezler. Bu nedenle önemli bir randevuyu kaçırlırlarsa bunun sonucunda maddi bir zarara uğrayabilirler.

aa) Mülkiyet Hakkının İhlalinden Kaynaklanan Zararların Tazmini (§ 823/1 BGB)

Sürücülerin mülkiyet haklarının ihlal edildiğine yönelik iddiası (§ 823/1 BGB) kabul edilmez. Gerçi belirli bir süre boyunca kullanımın tamamen engellenmesi ilke olarak mülkiyet hakkının ihlal edilmesi anlamına gelebilir. Ancak bu, yalnızca kullanımın engellenmesinin nesnenin kendisi üzerinde doğrudan bir etkiye yol

açması durumunda söz konusu olabilir. Fakat iklim aktivistleri yola yapıştıklarında, sürücülerin araçlarını doğrudan etkilememektedirler. Trafikte sıkışan sürücüler için aslında bu genel bir yaşam riskidir. Bu, trafik sıkışıklığının kusurla yol açılan bir trafik kazasından mı yoksa iklim aktivistlerinin ablukasından mı kaynaklandığına bakılmaksızın geçerlidir.

bb) Ahlaka Aykırı Kasıtlı Davranışlardan Kaynaklanan Zararların Tazmini (§ 826 BGB)

Kasten gerçekleştirilen ahlaka aykırı davranışlardan kaynaklanan zararlardan sorumluluk (§ 826 BGB) hükümleri de bu durumda dikkate alınabilir. Ahlaka aykırılık, cebrin kınanabilirliği ile aynı ölçütlere göre incelenmelidir. Bu nedenle, iklimin korunması amacıyla toplantı özgürlüğünün kullanılması ile engellenen sürücülerin davranışları arasında içeriksel bir bağlantı olup olmadığı kontrol edilmelidir. Sürücüler, iklimin korunmasını gerçekten tehlikeye atıp atmadıklarına ve araba ile yolculuğa mecbur olup olmadıklarına bakılmaksızın etkilendikleri için zarara sebebiyet veren fiilin ahlaka aykırı olduğu, yukarıda değerlendirilen cebrin kınanabilirliği ile aynı nedenlerle kabul edilebilir. İklim aktivistlerinin zarar verme kastı, sürücülere verilebilecek olası zararları göze aldıkları için mevcuttur. Bu nedenle, kasıtlı olarak ahlaka aykırı davranışlar nedeniyle oluşan zararlar (§ 826 BGB) için bir sorumluluk söz konusu olabilir.

Ancak aktivistler, yapıştırma eylemi sırasında öngörülemeyen atipik zararlardan sorumlu değildir. Örneğin, bir kazazede çağrılan ambulandan iklim aktivistlerinin neden olduğu trafik sıkışıklığı nedeniyle zamanında tıbbi yardım alamıyorsa bunun sonucunda meydana gelen herhangi bir zarar aktivistlere mal edilemez.

c) Havalimanı Pistlerine Yapışmak

Medeni hukuka göre, bir havalimanı pistine yapışmanın aşağıdaki sonuçları söz konusudur:

aa) Havalimanı İşletmecilerinin Talebi

Bir havalimanı pistinin yapıştırıcılı bir eylem sebebiyle bloke olduğu süre boyunca, havalimanı işletmecisi (örneğin Berlin'deki BER) kalkış ve iniş için pisti kullanamaz. Önemli bir süre için bu kullanımın engellenmesi mülkiyet hakkının ihlali anlamına gelir; çünkü bu husus o şeyin kendisi (havalimanı) üzerinde doğrudan bir etki yaratmaktadır. Dolayısıyla havalimanı işletmecisi, uçuş operasyonlarının aksaması nedeniyle uğradığı zararın tazminini talep edebilir. Başkasının mülkiyet hakkına saldırı, temel hak niteliğindeki toplanma özgürlüğü bakımından da meşrulaştırılamaz. Pist, toplantıların yapılabileceği halka açık bir alan değildir.

Ayrıca, talep (yol kapatmalarda olduğu gibi) kasten ahlaka aykırı bir davranışla zarara sebebiyet verilmesi ile de gerekçelendirilebilir (§ 826 BGB).

bb) Havayolu Şirketlerinin Talebi

Pistin eylemciler tarafından işgal edilmesi nedeniyle uçakları geçici olarak kalkış veya iniş yapamayan havayollarının (örneğin Lufthansa) mülkiyet haklarının ihlal edilmesi sebebiyle tazminat talep etme hakları yoktur. Zira onlar eylemler sebebiyle kullanımı engellenen pistin sahibi değildir. Bu durumda uçaklar üzerindeki mülkiyet hakkı ihlal edilmemektedir. Onlar kullanımı engellenen pist dışında da uçaklarını kullanmaya devam edebilirler. Mülkiyet hakkı ihlali için mevcut durum yeterli değildir.

Ancak iklim aktivistleri havayolu şirketinin § 823/1 BGB uyarınca başka bir hak olan işletme hakkını ihlal ettikleri için yine de bir haksız fiil söz konusudur. Bunun için özellikle ticari işletmeye yöneltilmiş ve ticari işletmeyle ilgili bir saldırı gereklidir. Bu önkoşul sorunsuz bir şekilde sağlanmaktadır. Çünkü iklim aktivistleri pisti işgal ederek hava trafiğini aksatmak istemektedir. Ek olarak, havayolu şirketinin talebi, iklim aktivistleri tarafından kasıtlı

olarak ahlaka aykırı bir davranış ile zarar verildiği (§ 826 BGB) gerekçesine de dayandırılabilir.

d) Henüz Cevaplanmamış Sorular

İklim aktivistlerine yönelik tüm maddi tazminat taleplerinin mahkemeler tarafından kabul edilmesi gerekir. Bilhassa burada ifade edilen görüşün aksine, iklim aktivistlerinin haklı bir gerekçesi olup olmadığı veya iklimin korunması ile iyi bir amaç güdüldüğü için eylemlerin ahlaka aykırılığının inkâr edilebilip edilemeyeceğinin de değerlendirilmesi gerekir.

Bu arada, havalimanı işletmecileri ve havayolu şirketleri, iklim aktivistlerine karşı yüksek tazminat alacaklarının, eylemcilerin haczedilebilir varlıkları olmadığı için muhtemelen tahsil edilemeyeceğini biliyorlar. Bununla birlikte, tazminat taleplerine dair davalar, gelecek için caydırıcı bir etkiye sahip olabileceği için mantıklıdır.

VIII. Değerlendirme

Son Jenerasyon'u ve eylemlerini değerlendirirken şunları ayırt etmek gerekir:

1. Hedefe Ulaşılmadı

Şimdiye kadar, *Son Jenerasyon* hedeflerine ulaşamadı. Almanya'da yapılan bir ankette, *Son Jenerasyon*'un eylemlerinin nüfusun büyük bir çoğunluğu tarafından kabul görmediği tespit edilmiştir. Ankete katılanların %86'sı, *Son Jenerasyon*'un eylemlerinin iklimin korunması amacına zarar verdiğini belirtmiştir. Berlin'de bir ambulansın engellendiği ablukadan bu yana, tüm partilerden politikacılar bu tür protesto eylemlerine mesafeli davranmaktadırlar. Önde gelen basın bile *Son Jenerasyon*'un iklim aktivistleri hakkında çok eleştirel yazılar yazmaktadır. Yani *Son Jenerasyon* ile umulan dayanışma hareketi gerçekleşmedi. Bu şaşırtıcı değil. Zira *Son Jenerasyon*'un tahmin ettiğinin aksine henüz dünyanın sonu

görünmüyor. Tayland'a tatil amacıyla uçuş yapılması, en az gereksiz araba yolculukları kadar yüksek oranda zararlı madde salımına neden olduğundan yolların abluka altına alınması rahatsız da edicidir. Ayrıca, herhangi bir grubun kendi "gerçek dünya" fikrini diğer kişilere zorla dayatmak istemesinden halk hoşlanmamaktadır.

Son Jenerasyon'un eylemlerinin hiçbiri iklimin korunmasına katkıda bulunmamıştır. Aksine, kapalı yollardaki trafik sıkışıklığı ve kapalı pistlere inilememesi nedeniyle daha uzun süre uçan uçaklar, yalnızca iklime daha fazla zarar veren emisyonlara yol açmıştır. Ve yine hiç kimse zarar görmüş veya tahrip olmuş bir tablonun iklimin korunması amacı için nasıl iyi bir eylem olabileceğini anlamamaktadır.

Son Jenerasyon, medyanın büyük ilgisini çekmeyi başarmıştır. Ancak medyada sadece cezalandırılabilir eylemlerden bahsedilirken iklimin korunmasından daha az söz edilmektedir. Eylemlerinin aksine, *Son Jenerasyon*'un somut talepleri halk tarafından büyük ölçüde bilinmemektedir.

Büyük Britanya'da, *Son Jenerasyon*'un yapışkanlı eylemleri kendilerinden öğrendiği iklim aktivistleri, yapışkanlı eylemlerine son verdiklerini açıkça ilan ettiler. Bu eylemlerin iklimin korunmasına yarar sağlamadığını da açıkça kabul ettiler.

2. İklimin Korunması Sorunu Devam Ediyor

Şüphesiz *Son Jenerasyon* sadece eylemlerinde kullandıkları araçlardan dolayı başarısız oldu. Yoksa talep ettikleri ve esas hedefleri olan iklimin korunması hedefi nedeniyle başarısız olmadı. BM Genel Sekreteri Guterres, hiçbirimizin duymak istemediği ama muhtemelen durumun ciddiyetini doğru bir şekilde anlatan bir şey söyledi: "Ayağımız gaz pedalında, iklim cehennemine giden otoldayız." 2021'de BVerfG, genç nesillerin 2050 yılına kadar iklim nötrlüğüne ulaşmak için katı iklim koruma önlemleri talebini de

kabul etti. Bu nedenle siyaset (Almanya'da da) değişmelidir ve iklimin korunmasına daha fazla öncelik verilmelidir.

3. Radikalleşme Sorunu Devam Ediyor

Son olarak, insanların neden *Son Jenerasyon* aktivisti olduğunu herkes kendine sormalıdır. Neden eylemciler iklimin korunması amacıyla suç işlemeyi, üçüncü şahıslara zarar vermeyi ve bunun için ceza almayı göze alıyorlar? Belki de özellikle hiçbir malvarlığı olmayan ve mesleki başarısı çok az olan küçük sosyal gruplarla daha iyi bir şekilde ilgilenmeliyiz. Radikalleşme hareketlerinin (sadece iklim aktivistleri için değil) nedenleri ile uğraşmak, bir bütün olarak toplumun görevidir.